

Tomislav Brandolica
[povijest/anglistika]

„History from the bottom up.“ Znatiželjni povjesničar: Studs Terkel (1912.-2008.)

Louis Terkel, američki oralni povjesničar¹ poznatiji kao Studs Terkel,² umro je 31. listopada 2008. u 96. godini u Chicagu.

Za života i nakon smrti opisan je na razne načine. Kongresmen iz Clevelanda, Dennis Kucinich, opisao ga je riječima „naš Boswell.“³ Robert Coles, profesor psihijatrije na Harvardu, rekao je da je „on vjerojatno bio najbolji promatrač društva kojeg je ova zemlja dala.“⁴ Američki pisac Richard Stark u svojem je sjećanju na susret sa Studsom dao kratak opis njegova života fokusirajući se na njegove životne kontradikcije. Za njega je on bio „odvjetnik koji nije vidio sudnice, glumac s malim brojem odigranih uloga, pionir televizije koji je otkrio prostor koji mu je sad zatvoren.“⁵ Istina je negdje u sredini, između opisa koji su prštali izrazima obožavanja i kritika koje su titrale frazama omlažavanja. Studs Terkel je jedan od ljudi iz „kvarta“, jednostavan čovjek bez pompozne aure, ali je istovremeno bio i čovjek koji je mogao biti jako ponosan na svoj rad, jer je čitateljskoj masi približio oralnu historiju koja je kao polje historijske znanosti prije njegova vremena bila slabije prihvaćena.

Rođen je 12. svibnja 1912. u onoj najopasnijoj od svih newyorških četvrti, Bronxu. Bio je najmlađe dijete Samuela i Anne Terkel, obitelji židovskih imigranata iz Poljske. Nakon što je navršio osmu godinu, njegova obitelj se odselila u Chicago. Djetinjstvo mu je bilo izuzetno teško jer se morao suočiti s ranom smrću oca i mentalnom nestabilnošću majke.⁶ Ondje je i upoznao svoju buduću suprugu, Idu Goldberg, s kojom je proveo šezdeset godina u braku. Svjetski poznati filmski kritičar Roger Ebert nazvao ga je 2007. godine „najvećim živućim čikažaninom.“⁷ U tom gradu ostat će cijeli život i većina njegovih profesionalnih uspjeha je vezana uz toponim „vjetrovitog grada.“⁸ No, Terkel je svoju karijeru započeo kao povremeni glumac u teškim vremenima Depresije te kasnije kao lokalni *disk jockey*, mladi ljubitelj jazza i folka. Iako je 1934. završio školu prava i stekao doktorat, nikada se nije time bavio. Ubrzo je počeo raditi intervjue s poznatim pjevačima poput Petea Seegera ili Woodya Guthriea. Jednom mu je netko dobio „zaboga, sviđaju mi se tvoji intervjui.“⁹ Mladi Terkel, unatoč tomu što je bio i uvijek ostao tehnofob, znao je iskoristiti novu tehnologiju u svrhu snimanja zanimljivih razgovora.¹⁰ Od svog se diktafona nije odvajao. Jedan njegov kolega izjavio je: „odmah nakon Richarda Nixona, diktafon je najdramatičnije utjecao na život Studsa Terkela.“¹¹ Tako je mladog Terkela slučaj odveo u potpuno drugom smjeru, iako se nikada se nije udaljio od radija, medija koji toliko dobro pristaje oralnoj historiji. Krajem 1940-ih nastupao je na televiziji, u improviziranoj emisiji *Studs' Place*. Emisija je međutim ubrzo otkazana (1953.) a Terkel je završio na tzv. „crnoj listi“ senatora Josepha McCarthyja.¹² Ipak, njegov pravi „dom“ je uvijek bio radio. Svoju radio emisiju vrlo jednostavnog naziva *The Studs Terkel Program* na radio stanici 98.7 WFMT Chicago vodio je više desetljeća, točnije od 1952. do 1997. godine. Od tih je radio emisija napravio i dokumentarce: *Born to Live* (1962.) i *This Train* (1963.) te knjigu *Hard Times: An Oral History of the Great Depression* (1970.).¹³ Upravo se tu knjigu možda može smatrati i paradigmatskim radom oralne historije. U otprilike 150 iskaza, životnih priča, Terkel je stvorio sjajnu sliku o teškom razdoblju Depresije u Sjedinjenim Državama, pružajući čitatelju odgovore na pitanje „kako je to doista bilo?“ Dakako, slabosti knjige, kao i svake oralne historije su jasne – manjkava metodologija, nedostatak znanstvenih formulacija koje bi propitivale iskaze, upitna vjerodostojnost iskaza i ponajviše ono što je kritičar *Timea* nazvao nedostatak odgovora na pitanje „zašto?“¹⁴ Ali, izravnost same knjige koja čitatelju približuje povijest te neporeciva vrijednost iskaza koji sada predstavljaju vrelo za daljnja znanstvena propitivanja, čine to djelo jedinstvenim.

Terkel nikada nije ni prestao pratiti glazbu, o čemu svjedoče brojne publikacije koje otkrivaju oralnu historiju glazbe. Tokom svoje duge karijere razvio je i poseban stil. Izbjegavao je pitanja na koja su odgovori bili „da“ ili „ne“, trudio se da mu budu što šira, otvorenija prema sugovorniku i inspirativna. Svojom je opuštenošću olakšavao sugovornicima razgovor i postupno otkrivao njihove strasti i interese.¹⁵ Intervjue je obično sam uređivao. Često bi i izbacivao vlastita pitanja i ostavio integralni tekst govornika. Svoju ulogu najbolje je sam opisao kada je rekao: „intervjuiranje je oblik koji potiče pričanje priča.“¹⁶ Terkel je bio majstor „uređivanja misli“, no, uvijek se držao pravila, nikada nije mijenjao iskaze ili ih samostalno preoblikovao. Nije bio pobornik generacije povjesničara koja

je prakticirala objavljivanje „čistog materijala“ odnosno samih podataka. Neki su kritičari stoga znali postaviti pitanje jesu li ti intervjui svi doista održani.¹⁷ S druge strane, tekstovi koje je tiskao u knjigama bili su tečni i izrazito narativni, s posebnom dramaturgijom. Česte reference na povijest, književnost, umjetnost ili glazbu, Terkel je koristio kao sredstva koja „pojačavaju ritam“ i dramatiku. Terkel nikada nije pokazivao predrasude ili umišljenost. Radio je intervjue po istim principima profesije, bilo da se radilo o Bobu Dylanu ili običnom čovjeku koji je preživio krizu 1930-ih. Dapače, posebno ga je zanimao „mali čovjek“, radnik u čeličani ili kakvom industrijskom postrojenju. Svoje je radio emisije često posvećivao potrebama radnog čovjeka, primjerice u vrijeme izbora, kada je radio povijesno-političke analize.¹⁸ U knjizi *Hard Times* Terkel je proučio štrajkove američkih radnika 1930-ih i pomoću njih stvorio sliku o položaju tih ljudi u krizi. Još konkretnije se temom radnika Terkel bavi u knjizi *Working* (1972.), prikupljajući priče o vlastitom životu (*self-portraits*) vozača kamiona, radnika GM i ostalih radnika *blue-collar* poslova. No, Terkel je u knjigu uključio i iskaze ljudi s boljih ili unosnijih poslova pa je komparacija, iako ne direktno nametnuta, neizbježna. Treba dakako i napomenuti vrijeme kada Terkel te intervjue radi, razdoblje u kojemu su Sjedinjene Države još uvijek involvirane u Vijetnamski rat. I sam autor to napominje ističući šokantnu činjenicu – u ratu je od 1961.-1969. stradalo 46,000 Amerikanaca, dok je u istom rasponu od nesreća na industrijskim postrojenjima stradalo 126,000 Amerikanaca.¹⁹ Tražeći zajedničke točke svih sugovornika – dakle opće teme rata, novca, obitelji, života – stvara cjelinu od naizgled nespojivih iskaza sugovornika.

Za svoj izuzetan rad Studs Terkel je dobio brojne nagrade i odlikovanja, kao primjerice 1997. godine kada mu je predsjednik Bill Clinton uručio „National Humanities Medal“ za životno djelo. Njegovo vjerojatno najpopularnije djelo, *The Good War* (1984.), donijelo mu je 1985. godine i prestižnu Pulitzerovu nagradu. U toj knjizi Terkel istražuje priče Amerikanaca vezanih uz Drugi svjetski rat. Na otprilike šest stotina strana Terkel je u četiri dijela posložio priče s više od stotinu iskaza. Terkelova analiza je podjednako historijska koliko i psihološka, jer u razgovorima sa sugovornicima dopire do dubokih emocija koje je ratno stanje u njima izazivalo, kao što su strah, tjeskoba, olakšanje, bliskost itd.²⁰ Kao i u ostalim djelima, Terkel je ponovno miješao iskaze siromašnih i bogatih, poznatih i nepoznatih. Uključio je i vrlo zanimljive iskaze Afroamerikanaca, koji govore o stupnju segregacije u 1940-ima.²¹ Drugi povjesničari, poput Howarda Zinna znali su dobro iskoristiti materijale koje je Terkel predstavio u knjizi.²² Međutim, njegova djela, pa tako i *The Good War*, nikako ne predstavljaju koherentnu cjelinu koja u potpunosti oslikava središnje događaje i teme u povijesti. Mnogo više od esencije, Terkel kod ljudi traži i pronalazi „čudno, neuobičajeno, jedinstveno.“²³

Iza Studsa Terkela ostaje približno osam tisuća snimljenih razgovora. Kao član *Chicago Historical Society*, Terkelova radio stanica donirala je tom društvu sve svoje kasete i snimljene emisije njegovog *Programa*.²⁴

U svojoj posljednjoj knjizi sam je Terkel zabilježio svoj epitaf. U posljednjoj rečenici svoje autobiografije *Touch and Go*. Tamo je, potvrđujući svoju cjeloživotnu značajku koja ga je tjerala na rad, izvrnuo poznatu poslovicu rekavši „curiosity did not kill this cat.“²⁵

IZBOR IZ BIBLIOGRAFIJE:

Division Street: America. Pantheon Books, 1967.

Hard Times: An Oral History of the Great Depression. Pantheon Books, 1970.

Working: People Talk About What They Do All Day and How They Feel About What They Do. Pantheon Books, 1974.

The Good War: An Oral History of World War Two. Ballantine, 1985.

American Dreams (skupa s Peterom Frischom). Dramatists Play Service, 1987.

The Great Divide: Second Thoughts on the American Dream. Pantheon Books, 1988.

Envelopes of Sound: the Art of Oral History (skupa s Ronaldom J. Greleom). Greenwood Publishing Group, 1991.

Race: How Blacks and Whites Think and Feel About the American Obsession. New Press, 1992.

Coming of Age: The Story of Our Century by Those Who've Lived It. St. Martin's Griffin, 1996.

Chicago: city on the make (skupa s Nelsonom Algrenom i Billom Savageom). University of Chicago Press, 2001.

Will the Circle Be Unbroken?: Reflections on Death, Rebirth, and Hunger for a Faith. New Press, 2001.

Hope Dies Last: Keeping the Faith in Troubled Times. New Press, 2004.

Giants of Jazz (skupa s Robertom Galsterom i Millyem Hawkom Danielom). New Press, 2006.

And They All Sang: The Great Musicians of the 20th Century Talk About Their Music. Granta Books, 2006.

Coming of Age: Growing Up in the Twentieth Century. New Press, 2007.

The Studs Terkel Reader: my American Century. New Press, 2007.

Touch and Go: A Memoir. New Press, 2007.

P.S.: Further Thoughts from a Lifetime of Listening. New Press, 2008.

The Studs Terkel Interviews: Film and Theater. New Press, 2008.

KORIŠTENA LITERATURA:

Arno, Anthony i Howard Zinn. *Voices of a People's History of the United States*. Seven Stories Press, 2004.

Bates, Milton J. *The Wars we Took to Vietnam: Cultural Conflict and Storytelling*. University of California Press, 1996.

Dean, Pamela i Charles III. Hardy. „Oral History in Sound and Moving Image Documentaries.“ U: *Handbook of Oral History*, ur. Thomas Lee Charlton, Lois E. Myers, Rebecca Sharpless. Rowman Altamira, 2006., 510-563.

Dictionary of Midwestern Literature: The Authors. S.v. (Louis) Studs Terkel. IUP, 2001., 489-491.

Terkel, Studs, *Touch and Go: A Memoir*. New York, London: The New Press, 2007.

Stern, Richard. „Studs Terkel.“ *The Antioch Review* 53/4 (1995), 454-464.

Ebert, Roger. *Roger Ebert's Movie Yearbook 2009*. Andrews McMeel Publishing, 2008.

Encyclopedia of American War Literature. s.v. Terkel, Studs. Greenwood Publishing Group, 2001., 335-336.

Godfried, Nathan. *WCFL, Chicago's Voice of Labor, 1926-78*. University of Illinois Press, 1997. *The American Midwest: an Interpretive Encyclopedia*. S.v. Studs Terkel.

Grele, Ronald J. i Studs Terkel. *Envelopes of Sound: The Art of Oral History*. Greenwood Publishing Group, 1991.

Kaledin, Eugenia. *Daily Life in the United States, 1940-1959: Shifting Worlds*. Greenwood Publishing Group, 2000.

Marcus, George E. *Zeroing in on the Year 2000: The Final Edition*. University of Chicago Press, 2000.

Perks, Robert i Alistair Thomson. *The Oral History Reader*. Routledge, 1998.

The American Midwest: An Interpretive Encyclopedia. S.v. Studs Terkel. IUP, 2007., 497-498.

IZVORI PREUZETI S INTERNETA:

www.nytimes.com/2008/11/03/books/03terk.html (28. I. 2009.)

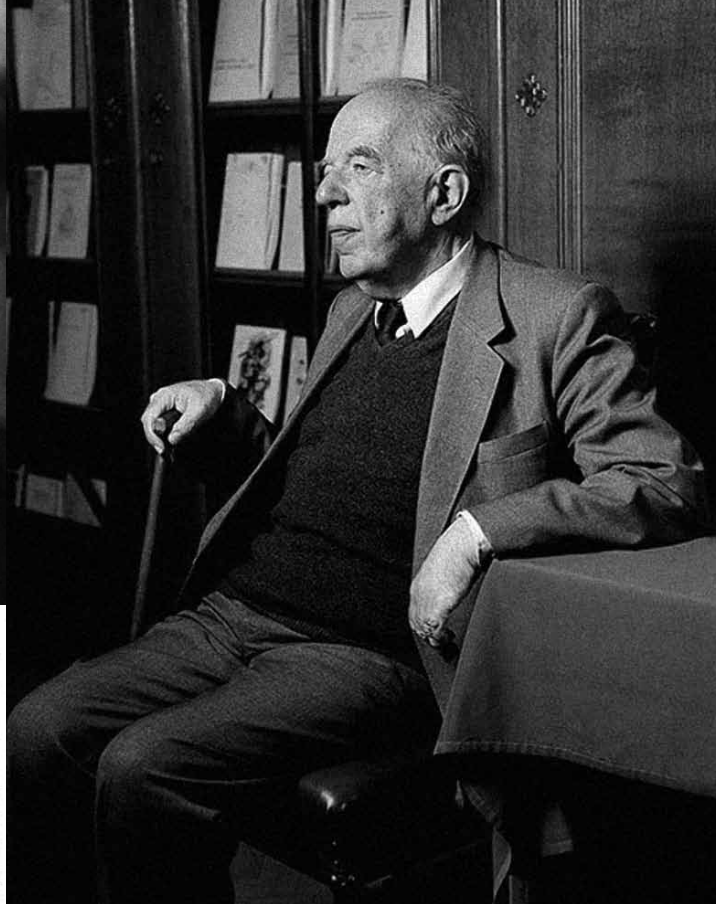
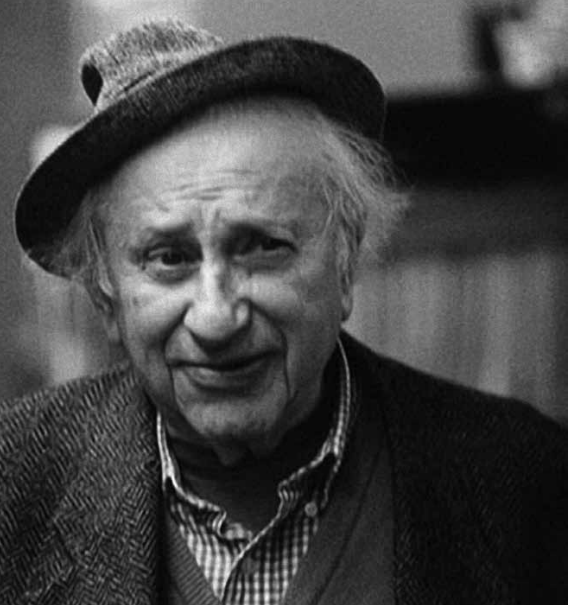
www.studsterkel.org/chs.php (11.II.2009.).

SLIKA PREUZETA S:

www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2008/nov/01/studs-terkel-america-democracy (11. II. 2009.).

BILJEŠKE STR. 352-354

- 1] Treba napomenuti da se sam Terkel nikada nije tako predstavljao, već je rabio termin „gerilski novinar.“ *The American Midwest: an interpretive encyclopedia*. S.v. Studs Terkel, 498.
- 2] Ime je sam promijenio, inspiriran likom Studsoma Loniganom iz novela *The Young Manhood of Studs Lonigan*. *The American Midwest: An Interpretive Encyclopedia*. S.v. Studs Terkel, 498.
- 3] Preuzeto s: www.nytimes.com/2008/11/03/books/03terk.html (28. I. 2009.).
- 4] Preuzeto s: www.nytimes.com/2008/11/03/books/03terk.html (28. I. 2009.).
- 5] Richard Stern. „Studs Terkel,“ *The Antioch Review* 53/4 (1995), 454.
- 6] *Dictionary of Midwestern Literature: The Authors*. S.v. (Louis) Studs Terkel, 488.
- 7] Roger Ebert, *Roger Ebert's Movie Yearbook 2009* (Andrews McMeel Publishing, 2008.), 808.
- 8] Vidi primjerice: *Division Street: America* (Avon Books, 1968.), *Chicago* (Pantheon Books, 1986.), (u suradnji s Nelsonom Algrenom i Billom Savageom) *Chicago: City on the Make* (University of Chicago Press, 2001.), itd. Gradonačelnik Chicaga, Richard Daley, proglasio je 2002. godine 16. svibnja „Studs' Terkel Day.“ *The American Midwest: an interpretive encyclopedia*. S.v. Studs Terkel, 498.
- 9] Ronald J. Grele i Studs Terkel, *Envelopes of Sound: The Art of Oral History* (Greenwood Publishing Group, 1991.), 11. i *The American Midwest: an interpretive encyclopedia*. S.v. Studs Terkel, 498.
- 10] Charles Hardy III. i Pamela Dean, „Oral History in Sound and Moving Image Documentaries,“ u: *Handbook of Oral History*, ur. Thomas Lee Charlton, Lois E. Myers, Rebecca Sharpless, (Rowman Altamira, 2006.), 521.
- 11] *Encyclopedia of American War Literature*. s.v. Terkel, Studs, 335.
- 12] *Dictionary of Midwestern Literature: The Authors*. S.v. (Louis) Studs Terkel, 488.
- 13] *The American Midwest: An Interpretive Encyclopedia*. S.v. Studs Terkel, 498.
- 14] Robert Perks i Alistair Thomson, *The Oral History Reader* (Routledge, 1998.), 31.
- 15] *Dictionary of Midwestern Literature: The Authors*. S.v. (Louis) Studs Terkel, 489.
- 16] George E. Marcus, *Zeroing in on the Year 2000: The Final Edition* (University of Chicago Press, 2000.), 13.
- 17] Iz razgovora uredništva s Davidom Kingom Dunawayem; *Pro tempore* 8/9 (2010) (u pripremi).
- 18] Nathan Godfried, *WCFL, Chicago's Voice of Labor, 1926-78* (University of Illinois Press, 1997.), 228-229.
- 19] Milton J. Bates, *The Wars we Took to Vietnam: Cultural Conflict and Storytelling* (University of California Press, 1996.), 96.
- 20] Eugenia Kaledin, *Daily Life in the United States, 1940-1959: Shifting Worlds* (Greenwood Publishing Group, 2000.), 7-11.
- 21] *Encyclopedia of American War Literature*. S.v. Terkel, Studs, 335.
- 22] Howard Zinn i Anthony Arnove, *Voices of a People's History of the United States* (Seven Stories Press, 2004.), 373-376.
- 23] *Encyclopedia of American War Literature*. S.v. Terkel, Studs, 335.
- 24] Vidi: www.studsterkel.org/chs.php (11.II.2009.).
- 25] Studs Terkel, *Touch and Go: A Memoir* (New York, London: The New Press, 2007.), 256.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 6/7 2009.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
godina VI, broj 6/7, 2009.

Glavna i odgovorna urednica

Nikolina Sarić

Uredništvo

Tomislav Bradolica, Vanja Dolenc,
Nikolina Sarić, Filip Šimetin Šegvić,
Andreja Talan

Urednik pripravnika

Stefan Treskanica

Redakcija

Tomislav Bradolica, Vanja Dolenc,
Nikolina Sarić, Filip Šimetin Šegvić,
Andreja Talan, Stefan Treskanica

Recenzenti

dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Jasna Galjer
Tomislav Galović, prof.
dr. sc. Ivo Goldstein
mr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Petar Korunić
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
dr. sc. Mirjana Matijević-Sokol
dr. sc. Zrinka Nikolić Jakus
dr. sc. Drago Roksandić

Lektura i korektura

Vedrana Janković
Marko Pojatina
Zoran Priselac

Dizajn i priprema za tisak

Tomislav Vlainić
Lada Vlainić

Prijevod sažetaka na engleski jezik

Tomislav Brandolica
Marko Lovrić
Marija Marčetić

Prijevod sažetaka na njemački jezik

Azra Plićanić-Mesić, prof.
Filip Šimetin Šegvić

Prijevod sažetaka na francuski jezik

doc. dr. sc. Zvezdana
Sikirić-Assouline
Zrinka Miladin

Izdavač

ISHA Zagreb
– Klub studenata povijesti

Tisak

Kerschhoffset

Naklada

Tiskano u 300 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo
stavove autora i ne predstavljaju
nužno stavove i mišljenja uredništva
i izdavača. Izdanje časopisa ostvareno
je uz novčanu potporu Filozofskog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
Cijena časopisa iznosi 7,00 kn.

Adresa uredništva:

ISHA Zagreb
– Klub studenata povijesti
(za: Redakcija „Pro tempore“),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3,
10000 Zagreb

E-mail:

pt.redakcija@gmail.com
nikolina.sar@gmail.com

